

63 FLICKSKOLOR. (I KUOPIO.)

Litteraturblad n:o 5, maj 1849

Bristerna hos en publicitet, som knappast finnes, äro lätt uppräknade. Det är då föga nytt att anmärka, att nästan alla närmare underrättelser, om de förhandenvarande folkskolorna i landet saknas, likasom det är öfverflödigt att erinra, huru viktig offentligheten är för deras fortbestånd och tillväxt. De offentliga läroanstalterna hafva i den officiella kontroll, de äro underkastade, något inbördes samband, hvilket, ju mer det verkligen skulle sammanbinda skolornas inre ordning och den i dem vunna erfarenhet, desto mer skulle för dem företräda offentlighetens plats. Med folkskolorna, som för det mesta ännu äro företag af enskilda personer, är förhållandet helt annat. De skulle hvarken tåla vid en så beskaffad styrande kontroll, som den de offentliga läroanstalterna äro underkastade, eller finnes för dem någon sådan. Allt, som i detta hänseende kan göras från statens sida, är att tillse, att intet positivt skadligt i de enskilda skolorna bibringas ungdomen. Men sålunda kan ingen nyttig täflan mellan dessa skolor finnas, ingen erfarenhet utbytas, inga större framsteg i deras handhavande göras. Endast i tidningarne kungjorda berättelser om läroämnenas art, lärometoderna, den disciplinära ordningen, ekonomin i hvarje sådan skola samt om den framgång, skolan haft, med uppgift af de yttre omständigheter, som främjat eller motarbetat företaget, endast dylika offentliggöranden kunna lifva det allmänna deltagandet för folkskolan och bereda densamma en säkrare framgång.

Utom flickskolorna, hvilka snart finnas i hvarje stad, äro söndagskolorna i stad och isynnerhet de på landet i saknad af allt ömsesidigt meddelande. Klart är för hvar och en, att det allmännare inrättandet af flickskolorna och af söndagsskolorna på landet föranledts af gifna enskilda exempel och af dessas offentliggörande genom tidningarne. Så hade söndagsskolorna i Nurmijärvi, inrättade af Kyrkoherden Bergh ganeligt fortgått redan ett decennium, förrän Hr August Cygnæus händelsevis fördes till orten och, inseende dessa skolors vigt, offentliggjorde en berättelse om deras art och uppmanade till efterföljd. Uppmaningen fann gensvar på alla håll, och nu fortgå dylika skolor kanske i flertalet af landets församlingar. Flickskolans i Kuopio inrättande fann en hastigare efterföljd, emedan genom ortens tidningar kunskapen om dess tillvaro och art genast spriddes till allmänheten. Om denna skola och om undervisningen i densamma har Ref. fortfarande sökt meddela underrättelse. Men så väl från öfriga flickskolor som från söndagsskolorna saknas alla närmare underrättelser om deras inrättning och fortgång, ehuru klart det måste vara, att dylika underrättelser skulle för desammas utveckling medföra lika gagn som för deras grundläggning.

Öfvertygade härom gå vi att äfven detta år lemna några korta notiser om flickskolorna i Kuopio. Vi säga flickskolorna; och någon läsare erinrar sig kanske, att utom flickskolan för arbetsklassens barn i Kuopio, finnes en enskild läroinrättning för förmögnare föräldrars döttrar, och hvilken sednares läroplan Ref. med föreståndarens begifvande gjort till föremål för en offentlig framställning.

Flickskolan för barn af arbetsklassen har fortgått under oförändrad läroordning. Läroämnenä hafva således varit: Läsöfning ur Tabeller, Skriföfning på sandbänk och skiffertafla samt ren utanläsning i mindre katechesen – allt med tillhjälp af monitörer. Innanläsning i bok,

stilskrifning på papper, hufvudräkning, biblisk historie samt Finlands geografi läres deremot under lärarinnornas omedelbara ledning. Likaså handaslöjd, sticka, sy o. s. v. Muntlig religionsundervisning meddelas af församlingens prest. Lärarinnor äro: en aflönad lärarinna samt i tur hvarje vecka någon af Skolans stiftarinnor eller andra unga fruntimmer, som vid afgång trädt i dessas ställe och åtagit sig undervisning i skolan. Af alla dessa frivilliga lärarinnor utgöres skolans styrelse, hvars ordförande blifvit genom val utsedd och tillika är Skolans Föreståndarinna. Det är isynnerhet genom de hittillsvarande Föreståndarinnornas trägna ledning undervisningen kunnat fortgå utan afbrott och med jemn ordning, ehuru lärarinnorna så ofta vexlat. Synnerligen har det lyckats inrättningen att följa den gamla pedagogiska regeln: »icke mycket, men väl.»

Till de stadgar, genom hvilka skolan för sig vunnit barnens föräldrars deltagande, hörer, att intet barn till bergade föräldrar i Skolan mottages utan att förut ega nöjaktig kunskap i innanläsning. Sålunda frikallas föräldrarne icke från vården om sina barns första undervisning, och barnen kunna äfven på kortare tid inhemta någon gagnelig sakkunskap. Fattiges barn och värnlösa mottagas deremot utan afseende på läskunnigheten, dock intet barn öfver 14 års ålder. Fortfarande hafva flera stadens invånare gifvit en flicka dagligen fri spisning, och biljetter till friborden utdelas dagligen på skolan efter flit och behof. Likaså samlas för barnens behof aflagda kläder, dem de sjelfva ändra och för sig inrätta. Examen anställles vid hvarje Termins slut, vid hvilken premier utdelas i böcker, kartor och kläder, och efter examen följer en måltid för barnen.

Senaste examen, den 15 Juni, vittnade liksom de föregående om det nit, hvarmed undervisningen i Skolan vårdas. Dock var säkerheten i lärjungarnes svar kanske icke fullt densamma som någongång förut. Bland lärjungarne hade flera redan vid skolårets och terminens början afgått efter fulländad lärokurs. Den del af dessa, som tagit fremmande tjänst, har genom hedrande vitsord af husbondskapet kunnat glädja skolans vårdarinnor, på hvilkas goda omsorg det äfven för framtiden bör bero, att ingen värnlös eller blott fattig lärjunge vid afgången från skolan lemnas åt sitt öde. Förmögnare föräldrars barn skola väl hos dem hafva fortfarande vård, då föräldrarne genom sin täflande ifver att få barnen in i skolan bevisat, att dessas framtid ligger dem om hjertat. Lyckliga blott om dem tillåtes behålla barnen hos sig öfver 15:de året, då lagen fordrar, att de skola lemna fädernehuset och gifvas förförelsen till pris. Lärjungarnes antal har vexlat emellan 50 och 80 och utgjorde hela senaste skolåret mer än 70.

Såsom förut tillkännagifvits hafva skolans inkomster icke till någon del blifvit kapitaliserade, utan användas efter behof, så långt tillgång finnes, då det beror af Skolstyrelsens omtanke, att bereda nya tillgångar. Senaste höst t. ex. insamlades genom sällskapsspektakler en så betydlig summa (ung. 300 Rub. Sr.), att Skolan med dem kan fortgå öfver två år. Genom enskild mans frikostighet eger Skolan deremot en kapitaliserad byggnadsfond af 1 060 Rub. Sr. Hårtill har nu genom H:s Kejs. Majestäts Nådiga Beslut kommit årliga räntan 240 Rub. Sr: af en fond, hvilken sedan femtie år tillbaka, då den genom sammanskott inom länet bildades och anslogs för någon läroanstalts inrättande, blifvit af guvernörsembetet förräntad. Sedan H. K. M. Nådigst ställt nämnde räntemedel till Skolstyrelsens fria användande, är beslut fattadt att ofördröjligen låta uppföra egen lokal för skolan. Hårtill användes jemte den donerade byggnadsfonden första årets anslag af

räntemedlen. För det återstående behovet göres ett mindre lån, hvars ränta tills vidare betäckes ur sistnämnda medel, äfvensom ljus och värme med dem bekostas. Men återstoden af samma medel användes till en Slöjdskola, hvilken får särskilda rum i Skolans hus, och i hvilken undervisning uti spinnä och väfva blir hufvudsak. Men läseskolans utgifter bekostas som hittills af Stiftarinnorna.

Fördelaktigt har det befunnits, att två läsrum varit att tillgå, så att de äldre lärjungarne kunnat särskildt undervisas, under det att de yngre läsa innanläsnings tabellerna. Äfvenså har det visat sig gagneligt, att så ofta som möjligt, söka för föräldrarna tydliggöra Skolans ändamål och gagn och vigten af föräldravårdens medverkan. Allmogen bör upplysas om så nya förhållanden. Den har till hvarje företag från de mera bildades sida ett afgjordt mistroende och har svårt att föreställa sig ett oegennyttigt deltagande från dessas sida. Härtill kommer ännu dess förlåtliga okunnighet om bildningens värde, en okunnighet, hvilken de flesta af de s. k. bildade med densamma delar. Den ser, hvad man kallar bildning, vara förmåga att med lätthet lefva på bekostnad af nästans arbete, och det högsta, den af Skolan väntar för sina barn, är någon förmåga åt samma håll. Här af den håg att agera »herrska», man hos allmogen vill finna, och den föreställning om skolorna såsom medel dertill, man hos föräldrar och barn velat bemärka. Den som dock menar, att sistnämnda föreställningssätt lämpas på folkskolan blott, icke på den lärda skolan, han har med slutna ögon vandrat sin värld fram.

Äfven för mängden af de föräldrar, hvilkas barn besöka den lärda skolan, är denna skola en barnens väg till tjenst och bröd. Föräldrar af allmogen följa i hänseende till folkskolan detta exempel. Skilnaden är blott den, att de senare hafva flera naturligen ädla strängar att anslå, än de förra, och derföre lättare kunna återföras till en sann åsigt af bildningens värde för deras barn. Vi anse det för Skolans framgång vara högst nödvändigt att leda allmänhetens öfvertygelse till en sådan åsigt, och vid folkskolan bör derföre muntligt meddelande med målsmän och föräldrar så ofta som möjligt ega rum.

Den andra Flickskolan i Kuopio är en enskild pensions-anstalt för hel- och halfpensionärer. Den föreslagna lärokursen för denna skola finnes intagen i detta blad för 1848 N:o 6. Till någon del har sagde läroplan blifvit vid undervisningen förverkligad – så långt nemligen som föräldrars föga ovanliga otålighet, att snart ega fullärda döttrar, tillåter en fullständigare kurs. En pensionerad ung dame har sällan lärt för att något veta, än mindre för att vinna lust och förmåga, att ytterligare lära. Fruntimmers läsningen har tyvärr varit en modesak, ett vilkor bland andra för att kunna göra anspråk på »ett godt parti.»

Vid densamma har det hufvudsakligen varit fråga om en viss tids förlefvande i pensionen; om frukten af denna tids arbete har ingen bekymrat sig. Att de framföra några hvardagstermer på Franska, att de afrita och färglägga en blomma, att de klinka en Sonate på pianot – dessa äro de kunskaper man uppmanas att hos unga damer beundra. Termerna äro nemligen hundra gånger inlärdas, rosen eller violen lika ofta afritad, Sonaten dubbelt så ofta inöfvad. – Man bör hoppas, att de offentliga flickskolorna skola motarbeta detta flärdfulla sätt att lära. Men det är äfven tid för de enskilda läroanstalterna, att göra fruntimmersbildningen till något annat än en snart glömd utanlexa.

För sådant ändamål hafva vi ansett, att i fruntimmers undervisningen borde upptagas de läroämnen i hvilka kunskap förutsattes hos

hvarje litterärt bildad man, såsom nemligen en nödvändig förkunskap för all litterär bildning. Hit räkna vi utom de i fruntimmerspensionen vanliga läroämnen: Allmän Grammatik med Satslära samt Geometrins och Naturkunnighetens elementer. Vidare är det nödigt: att de vanliga språköfningarne höjas till läsning af särskilda litteraturers mästarverk efter den förkärlek, lärjungen synes fästa vid det ena eller andra arbetet; att historiekunskapen går utom kompendiet till någon specialhistoria och kompletteras med litteraturhistorie, slutligen att någon del af naturvetenskapen efter fritt val noggrannare studeras. Denna senare lärokurs, hvilken man kunde kalla den Akademiska, saknas nära nog öfverallt i Flickskolor. Äfven i den enskilda läroanstalt, om hvilken här är fråga, har man ännu icke hunnit dertill, och osäkert är, om föräldrar och målsmän skola hysa en så upphöjd öfvertygelse om qvinnans bestämelse, att de inse behofvet af en sådan lärokurs.

Deremot företedde en anställd årsexamen i den ifrågavarande läroanstalten det ovanliga, att de äldre lärjungarne visade god insigt i Allmän Grammatik och Satslära samt i Geometrins grundsatser och första grunderna af Fysiken. För satsläran hade de nedskrifvit ett stort antal exempel. Lika ovanlig var deras kunskap i Finsk grammatik och förmåga att läsa och förstå Finsk skrift. Oförständig herrskaplighet låter mången moder anse detta studium af landets språk vara för dottren öfverflödigt, ehuru kanske modren sjelf hela sitt lif lefvat i en Finsk församling utan att rätt förstå en Finsk predikan eller kunna läsa en söndagstext ur Finska evangelii-boken. Äfven lärjungarnes historiska kunskap var öfverraskande god och förrådde redan någon insigt i händelsernas orsaker och verkningar. Läsningen af fremmande språk hade ännu inskränkt sig till elementarböcker. Det vore nu att önska det läroanstalten kunde skrida utöfver dessa elementarstudier till en icke blott formelt utan äfven genom dess innehåll bildande läsning.

J. V. S. 30

64 QVINNANS STÄLLNING I SAMHÄLLET.

Litteraturblad n:o 6, juni 1849

II. SVAR TILL OFVAN ANFÖRDA PÅSTÅENDEN.

Läsarinnan isynnerhet bör icke anse det hafva skett af någon ovänlighet, att vi här afbryta originalets framställning, här, der vår resande uppträder såsom könets ridderliga försvarare. Men detta försvar är i sanning föga berömligt. Det anlägger mera på att öfvertala än öfvertyga, men utan framgång i någondera. Vi skola deremot uteslutande välja öfvertygelsens väg och kanske på den lyckas åstadkomma ett säkrare försvar.

Låt oss då börja med medgifvandet, att den qvinnorfarne professorn i sina flesta anmärkningar träffat det rätta.

Så t. ex. måste vi gifva professorn rätt, då han frånsäger qvinnan: *i hänseende till förståndet*, förmåga af sträng logik och djupare vetenskaplighet; *i hänseende till fantasin*, en högre grad af skapande förmåga i skön konst.

Det är nemligen i allmänhet svårt, att för en kvinna *bevisa* rigtigheten af en sats, omöjligt, om den stöter mot något förutfattadt deltagande eller är föremål för en lika förutfattad motvilja. Men utan sträng logik och bevisning finnes ingen vetenskap. Dermed är icke sagdt, att icke qvinnan kan tillägna sig en vetenskap, likväl så, att sanningen af dess